

FOTOVOLTAICKÉ SYSTÉMY V PAMÁTKOVÉ PÉČI

Metodické vyjádření k posuzování záměrů na osazování fotovoltaických a jiných solárních zařízení (dále jen „FVZ“) na kulturních památkách, v památkově chráněných územích a v ochranných pásmech kulturních památek a památkově chráněných území

Národní památkový ústav – 2022,
aktualizováno 12/2022

Obsah

Slovo úvodem	2
I. Právní teze	2
II. Metodické teze	4
1. Chráněných kulturně historických hodnot	4
2. Formy památkové ochrany	5
3. Konstrukčních změn posuzovaných objektů	7
4. Vizuálních změn posuzovaných objektů nebo území	9
5. Míry vlivu na posuzované území sídel i krajiny	9
6. Doplnující parametry	10
III. Závěr	11

Slovo úvodem

Odborná organizace památkové péče si plně uvědomuje zvyšující se zátěž klimatických změn a přechod na alternativní zdroje energie vnímá jako významný a nezbytný celosvětový trend. Z toho důvodu je i srozuměna s faktem, že umístování zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů odpovídá potřebám současné společnosti a proto přichází s tímto metodickým vyjádřením k posuzování záměrů na osazování fotovoltaických a jiných solárních zařízení (dále jen „FVZ“) na kulturních památkách, v památkově chráněných územích a v ochranných pásmech kulturních památek a památkově chráněných území.¹

Historická zástavba, architektonické dědictví i kulturní krajina jsou nedílnou součástí odkazu naší minulosti, významnou součástí kvalitního současného prostředí pro život a jako takové, musí být odpovídajícím způsobem chráněny. Je proto potřeba, aby navrhovaná řešení umístování fotovoltaických a jiných solárních zařízení v chráněných územích a na kulturních památkách vycházela z dlouhodobě udržitelných přístupů v duchu myšlenky: řešení klimatické krize nesmí přivodit krizi kulturního dědictví. Při hledání systematické, celospolečensky významné implementace FVZ nesmí dojít k rezignaci na ochranu a zachování architektonického dědictví a jeho kulturních hodnot.

Nemovité kulturní památky (dále jen „kulturní památky“) a památkově chráněná území tvoří zlomek území České republiky², který ale s ohledem na svůj význam pro společnost vyžaduje zvláštní přístup. Nezanedbatelný je i ekonomický kapitál, který architektonické dědictví má právě proto, že si zachovalo historický ráz. Metodické vyjádření formuluje základní metodické teze doprovázené požadavkem individuálního přístupu k jednotlivým kulturním památkám a chráněným územím. Je však nezbytné, aby vždy posuzování obdobných situací bylo v rámci České republiky srovnatelné.

Cílem tohoto Metodického vyjádření je přispět k objektivnímu posuzování možnosti umístění FVZ v případě kulturních památek a památkově chráněných území, sjednotit praxi posuzování v rámci České republiky a nastavit pravidla vyhodnocování nástrojů územního plánování.

I. Právní teze

Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu (§ 1 zákona č. 20/1987 Sb.).

¹ Dokument nemůže ke dni svého vzniku reflektovat všechny fotovoltaické zdroje a ani jejich vývoj, tedy i ten, ke kterému dochází po jeho vydání. Z toho důvodu je nezbytné považovat dokument za dynamicky se vyvíjející, a aktivně reflektující obecný současný stav a současné poznání v oblasti fotovoltaických zdrojů.

Při jeho tvorbě se Národní památkový ústav opíral nejen o své odbornosti v oblasti památkové péče, ale využíval rovněž názoru zahraničních odborníků i odborníků českých z jiných oblastí.

² Celková rozloha plošně památkově chráněných území činí dle aktuálních údajů méně než 2,5 % z celkové rozlohy ČR.

Povinnost projednat možnost osazení FVZ vyplývá přímo ze zákona č. 20/87 Sb. o státní památkové péči, § 14 odst. 1, 2, 4 a 5³.

Zákon o státní památkové péči rozlišuje ochranu objektů (kulturní památky) a ochranu území (památkové rezervace - PR, památkové zóny - PZ). Kulturně historické hodnoty památek a památkově chráněných území (důvod právní ochrany) nejsou totožné. Na památkových hodnotách území se podílejí nejen kulturní památky, ale i objekty, které jimi nejsou. Ze skutečnosti, že do zákona je zavedena ochrana území, vyplývá, že chráněny jsou specifické hodnoty území, nejen vybrané objekty. Zároveň platí, že většina objektů v památkově chráněném území se na jeho hodnotách podílí. V případě posuzování záměrů v památkově chráněných územích je nezbytné primárně vycházet z kulturně-historických hodnot chráněného území. Posouzení pouze dotčeného objektu není postačující.

Památková ochranná pásma jsou zřízena k ochraně kulturních památek nebo památkově chráněných území a jejich prostředí. Zajišťují mimo jiné i ochranu pohledů na chráněný statek nebo z chráněného statku do jeho prostředí. V takových případech mohou být instalací solárních systémů tyto pohledy narušeny.

Metodiky památkové péče nejsou právně závazné. Nesouhlas se záměrem instalace FVZ proto nelze zdůvodňovat pouze rozporem s metodickým vyjádřením. Věcným zdůvodněním nesouhlasu jsou chráněné kulturně historické hodnoty, které by byly umístěním navrhovaného zařízení negativně dotčeny. Je třeba argumentovat ustanovením § 14, odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, konkrétně požadavkem, aby základní podmínky vycházely ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot a § 3 správního řádu, dále též podmínkami ochrany uvedenými v aktu, kterým byl předmět ochrany popř. OP vymezeny. Dokladem současného stavu kulturně historických hodnot ze zákona je písemné vyjádření odborné organizace památkové péče. Dokladem současného stavu poznání jsou i mezinárodní charty, jmenovitě Washingtonská charta (Mezinárodní charta pro záchranu historických sídel, ICOMOS, WASHINGTON 1987), metodiky Národního památkového ústavu zabývající se historickými sídly a jejich prostředím a všechny další dokumenty či fakta, která se zabývají kulturně historickými hodnotami místa a jejich poznáním.

Pro památky Světového dědictví je nutné zohlednit závazek České republiky vyplývající z přistoupení k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, konkrétně závazek obsažený v Článku 4 Úmluvy: „Každý smluvní stát uznává, že v první řadě je jeho povinností zabezpečit označení, ochranu, zachování, prezentování a předávání budoucím

³ Podle § 14 odst. 1 „zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí (dále jen "obnova"), je povinen si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, závazné stanovisko krajského úřadu.“

Podle § 14 odst. 2 „Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu, je povinen k umístění nebo odstranění zařízení, si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, není-li tato jeho povinnost podle tohoto zákona nebo na základě tohoto zákona vyloučena“ (§ 6a, 17).“

Podle § 14 odst. 4 „V řízení o umístění nebo odstranění zařízení prováděném v souvislosti s úpravou území, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče, nebo v souvislosti s obnovou nemovité kulturní památky, popřípadě umístěním nebo odstraněním zařízení na nemovitosti podle odstavce 2, rozhoduje stavební úřad v souladu se závazným stanoviskem obecního úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o nemovitou národní kulturní památku, se závazným stanoviskem krajského úřadu.“

generacím kulturního a přírodního dědictví uvedeného v čl. 1 a 2 a nacházejícího se na jeho území“.

Argumentovat lze i Úmluvou o architektonickém dědictví Evropy, zejména Čl. 4 této Úmluvy, kterým se každá Strana zavazuje, že *1. zavede patřičné procedury dohledu, jak to vyžaduje právní ochrana daných statků, 2. předejde znetvoření, zchátrání nebo demolici chráněných statků. Dále Čl. 11 této Úmluvy, konstatuje: „Při respektování architektonického a historického charakteru dědictví se každá Strana zavazuje podporovat využívání chráněných statků s ohledem na potřeby současného života a adaptaci starých budov pro nové účely, je-li to vhodné.“*

Argumentační opora je obsažena i v **Politice architektury a stavební kultury České republiky, přijaté Usnesením Vlády České republiky ze dne 14. ledna 2015 č. 22.**, pro krajinu v závazku České republiky vyplývajícím z přistoupení k **Evropské úmluvě o krajině 13/2005 Sb. m. s. V** souvislosti s výše uvedenou problematikou odkazujeme rovněž na Metodickou pomůcku pro umístění, povolení a kolaudaci solárních panelů podle současného stavebního zákona, vypracovanou ve formě přehledných tabulek Ministerstvem místního rozvoje.⁴ Dále rovněž odkazujeme na stanovisko veřejného ochránce práv publikované v Evidenci stanovisek ombudsmana, který se k umístění FVZ na stavbách obytných budov rovněž vyjádřil a ve kterém mimo jiné uvedl, že instalace může mít podstatné stavebně právní, požárně bezpečnostní a další vlivy na nemovitost, na níž je umístěna.⁵

II. Metodické teze

Umístění FVZ představuje vytvoření nové historické vrstvy, která se stane již na první pohled jeho identifikovatelnou součástí. Podmínkou je komplexní posouzení věci, tak aby bylo zajištěno, že osazení FVZ neohrozí sledované hodnoty chráněných objektů a území. Při posuzování je třeba brát v úvahu i reverzibilitu zásahu.

FVZ umístěvané na objektech nebo územích podléhajících různým formám ochrany je nezbytné posuzovat primárně z níže uvedených hledisek:

1. Chráněné kulturně historické hodnoty.
2. Formu památkové ochrany (kulturní památky, chráněná území).
3. Konstruktivní změny posuzovaného objektu.
4. Vizuelní změny posuzovaného objektu nebo území.
5. Míra vlivu na posuzované území sídel i krajiny.
6. Doplnující parametry.

⁴ <https://mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/uzemni-rozhodovani-a-stavebni-rad/umistenipovoleni-kolaudace-fve>

⁵ <https://eso.ochrance.cz/>

1. Chráněné kulturně historické hodnoty

Kulturně historické hodnoty⁶ jsou důvodem, proč společnost pečuje o zachování památek. Platí to i v případě posuzování FVZ. Negativní dotčení kulturních hodnot je důvodem odmítnutí navrhovaného zařízení. Pokud zařízení není z tohoto pohledu problematické, lze je akceptovat. Vymezení konkrétních památkových hodnot KP, PR nebo PZ je pro posouzení možnosti osazení FVZ klíčové a je třeba mu věnovat odpovídající pozornost.

Je třeba se zaměřit na následující:

- **Hodnotu architektonického dědictví**, která spočívá mimo jiné v tom, že architektonické dědictví je jiné než současná stavební produkce; používá jiné materiály, odlišné konstrukce a rozdílné tvarosloví. Péče o ně udržuje výrobu tradičních materiálů a znalost jejich zpracování. Existence historických prostředí vytváří svobodu volby – pokud existuje, lze si vybrat. Pokud bychom na zachování této odlišnosti rezignovali a s architektonickým dědictvím nakládali stejně jako se současnou produkcí, časem zanikne.
- **Veduty, pohledy shora, pohledy na dominanty a pohledy z odstupu** (náměstí, průhledy ulicemi) patří obvykle k ustáleným a zažitým hodnotám historických sídel.⁷ Je zřejmé, že i pohledové uplatnění má svou hierarchii a čím významnější pohled, tím důležitější je, aby nebyl narušen. Ale stejně důležité jako významné pohledy je **prostředí historických sídel**, včetně vesnických. A opět platí úměra, čím hodnotnější památka či sídlo, tím větší hodnotu má i jejich prostředí.
- **Historické střechy** jsou součástí architektonického dědictví, spoluvytvářejí identitu historických sídel a regionů; prostředí historických sídel, včetně střech, je součástí životního prostředí společnosti a přispívá k jeho rozmanitosti; střecha je důležitou součástí architektonického řešení průčelí a střechy mohou být neodmyslitelnou součástí vedut obcí a obecně celkových pohledů, včetně pohledů shora.
- **Historické fasády** jsou tvář architektury, všímá si jich mnoho lidí, vytvářejí veřejný prostor, jejich podobě byla vždy věnována velká pozornost; o jejich hodnotách platí totéž, co o střechách.
- **Veřejná prostranství (náměstí, návsí, ulice, veřejná zeleň atd.)** jsou součástí urbanistické struktury sídla a v ojedinělých případech i krajinných celků sloužících obecnému užívání. Spoluvytvářejí identitu a prostředí historických sídel: čím hodnotnější sídlo, tím větší hodnotu má i jejich prostředí a veškerá veřejná prostranství.

⁶ Politika architektury: „Kvalita stavební kultury je přímo úměrná odpovědnosti, se kterou přistupujeme k ochraně hodnot, jako jsou kulturní památky, urbanisticky hodnotné soubory a architektonicky cenné stavby, veřejná prostranství nebo nezastavěné území – volná krajina“.

⁷ Ilustracemi mohou být pohledy z Karlova mostu na Malou Stranu, Hradčany a Pražský hrad, pohledy z Petřína na Malou Stranu, pohledy na zámek v Českém Krumlově z města i opačné pohledy ze zámku na město, pohledy ze Svatého kopečku na Mikulov, průhledy ulicemi židovské čtvrti v Třebíči, pohledy z Klášterních zahrad v Litomyšli na město či pohled na město přes Ulický rybník v Telči.

2. Forma památkové ochrany

a) Kulturní památky (KP)

U kulturních památek je umístování FVZ obecně nežádoucí.

U kulturních památek bude instalace FVZ posuzována vždy individuálně a bude výjimečná. Zařízení je zde tak možné osadit pouze ve velmi specifických situacích - typicky na novodobých částech kulturních památek či jejich areálů obecně utilitární povahy či na nově doplňovaných doprovodných stavbách. Podmínkou umístění je pohledová skrytost systému v blízkých i dálkových pohledech.

Specifickými případy pro individuální posouzení může být též atypické použití FVZ při opravách moderní architektury (např. staveb s lehkými obvodovými pláštěmi) a konverzi průmyslových staveb. Zde je podmínkou vysoká kvalita návrhu vedoucí k přirozenému začlenění zařízení do celku objektu i území, ve kterém se nachází.

b) Chráněná území (CHRÚ)

Výchozím obecným přístupem je FVZ a jiná solární zařízení v chráněných územích posuzovat dle stupně a charakteru chráněného území.

Chráněná území netvoří stejnorodý soubor, ale liší se kulturně historickými hodnotami v závislosti na charakteru, typu, struktuře zástavby, stáří, míře dochování, míře homogenosti, terénní konfiguraci, pohledovém uplatnění v celkových pohledech a pohledech z výšky, existenci a významu dominant, převládající podobě střech a užívanými střešními krytinami, typem a kompozicí krajinných celků a dalšími charakteristikami. Přístup k jednotlivým chráněným územím či jejich uceleným částem proto musí tuto rozdílnost zohlednit. To znamená, že přístup k různým památkově chráněným územím či uceleným částem jednoho chráněného území se může lišit.

Kritériem posouzení umístění FVZ v chráněných územích je:

- ***dotčení kulturně historických hodnot celku chráněných historických sídel*** a návazné ochrany prostředí, případně jeho ucelených částí.
Zvážit, zda se jedná o homogenní území, ke kterému se přistupuje jako k celku, nebo o území heterogenní, k jehož uceleným částem je důvod přistupovat odlišně.
Zvážit možnosti připuštění výjimek, které se mohou týkat jak ucelených částí, tak určitých typů staveb.
- ***dotčení kulturně historických hodnot chráněné historické kulturní krajiny*** (znaky krajiny dle typů - krajinná scéna, uplatnění objektu v panoramatu či jako dominantního prvku, významový kontext, vztahy v krajině, parcelace či velikosti funkční plochy).
- ***pohledové uplatnění v rámci celku*** jak sídla, tak historické kulturní krajiny včetně všech jejích prostorových vztahů. Jedná se např. o uplatnění krajinné dominanty, významné veduty sídla, charakteru krajinné scény nebo prostorové charakteristiky krajinného obrazu.
- ***prostorové vztahy mezi objekty.***
 - o nehmotného charakteru (průhledy, významné výhledy, pohledová propojení atd.)

- hmotného charakteru (stavby, vegetační prvky v podobě aleje, solitéru, stromořadí, historického úvozu, stopy *plužiny*, *stopy důlních činností atd.*);
- **kulturně historická hodnota** vybraných objektů.

Památkové rezervace (PR)

PR chrání nejvýznamnější jádra historických sídel s vysokým podílem kulturních památek a malou mírou narušení. To se týká též území, která jsou památkami Světového dědictví.

V PR a v území, která jsou památkami Světového dědictví je umístování FVZ obecně nežádoucí. Případné výjimky se týkají velmi specifických případů, např. novostaveb (ve smyslu nově vznikajících staveb) či atypických řešení při obnově moderní architektury. Všechny takové instalace budou posuzovány a projednávány individuálně, jednotlivá řešení budou vyhodnocována na základě začlenění FVZ do objektu jako celku i v rámci kontextu daného území. V takovém případě je možné umístění tohoto zařízení pouze v situacích, kdy by jeho zamítnutí nebylo důvodné, protože nedochází ke konfliktu s kulturně-historickými hodnotami. Pro území, která jsou památkami Světového dědictví nebo vytvářejí prostředí památek Světového dědictví je tento přístup principiálně nežádoucí.

Památkové zóny (PZ)

U PZ je přijatelná vyšší míra tolerance, pokud instalace FVZ nenaruší kulturně historické hodnoty, pro které je území chráněno, a to včetně významných celkových pohledů. Obecně lze konstatovat, že v památkových zónách je FVZ akceptovatelná, pokud nedochází ke konfliktu s kulturně-historickými hodnotami. Významnou roli hraje charakter území – zda se jedná o heterogenní nebo homogenní celek. Pro osazení FVZ jsou potenciálně akceptovatelné areály nebo ucelené části chráněných území, které se vymykají charakteru památkově chráněného území a nejsou v rozporu s kritérii stanovenými v tomto vyjádření (např. objekty s plochou střechou). Příkladem mohou být novostavby, panelové stavby, výškové stavby, industriální areály (včetně brownfieldů), velkovýrobní zemědělské a skladové areály, přízemní garáže ve vnitroblocích a další zpravidla rušivé stavby. Zvažovány mohou být i šikmé střechy na odvrácených pohledových stranách staveb, pohledově neakcentované.

Krajinné památkové zóny (KPZ)

Pro KPZ je v dané souvislosti odpovídající ochrana dle typů krajin a jejich znaků. V odůvodněných případech je FVZ akceptovatelná, a to pouze tehdy, pokud instalace zařízení nenaruší kulturně historické hodnoty, pro které je krajina chráněna, a to včetně významných celkových pohledů v rámci širších souvislostí. Případná instalace FVZ bude vždy posuzována individuálně a bude spíše výjimečná. Zvažovány pro umístění mohou být plochy a stavby pohledově neakcentované.

Pro území, která jsou památkami Světového dědictví nebo vytvářejí prostředí památek Světového dědictví je tento přístup principiálně nežádoucí.

Ochranná pásma (OP)

V ochranných pásmech je možné umístění FVZ považovat za akceptovatelné s výjimkou případů narušení pohledových hodnot chráněného území nebo kulturní památky.

Některá ochranná pásma jsou značně rozsáhlá, např. proto, že regulují i výšku zástavby. V těchto případech je FVZ akceptovatelná, avšak pouze tehdy, pokud instalace zařízení nenaruší vzhled chráněného statku (např. mimo blízké pohledy, hlavní kompoziční osy atd.). V případech, kdy věcné ověřování dotčených kulturně-historických hodnot chráněného statku není s ohledem na vzdálenost, konfiguraci terénu, povahu chráněného statku a jeho prostředí, či jiné okolnosti účelné, lze FVZ akceptovat za podmínky odpovídajícího ověřování.

3. Konstrukční a strukturální změny posuzovaných objektů

Při vyhodnocování konstrukčních a strukturálních změn je nezbytné posuzovat nejen samotný fotovoltaický zdroj (fotovoltaické panely, fotovoltaické tašky apod.), ale i související technické zařízení, včetně všech komponent, které funkční celek vytváří a svým osazením zasahují do konstrukce a struktury nemovitosti.

Při vyhodnocování konstrukčních a strukturálních změn, které by umístění FVZ mohlo způsobit, památková péče posuzuje:

- rozsah, velikost strukturální změny, zásah do hmotné podstaty
- možnost navrácení do původní podoby (reverzibilita)
- míra vizuální změny s instalací spojená

Pro určení míry vstupu FVZ do konstrukce objektů nebo struktury území a úprav nebo změn souvisejících s jejich umístěním, používá památková péče toto dělení:

- ***Systémy neintegrované (lean to)***

Jedná se o systémy, které nejsou součástí objektu, ale nachází se v jeho těsné blízkosti (pergoly, volně umístěné fotovoltaické panely apod.)

Výhoda spočívá v projekčně nejjednodušším řešení, strukturálně neinvazivní, nemění hmotnou podstatu staveb.

Nevýhoda spočívá v tom, že způsobuje změnu vizuálního vnímání objektu i území (z tohoto důvodu by měla být odpovídajícím způsobem ověřována a vyhodnocována míra invazivnosti).

- ***Systémy částečně integrované (partially embedded, též building applied photovoltaics nebo building attached photovoltaics - BAPV, CSN EN 50583 Photovoltaics in buildings, CENELEX 2016)***

Jedná se o systémy, které jsou umístěny na površích objektů, avšak nenahrazují původní stavební materiály.

Jejich umístění by mělo být vyhodnoceno individuálně, rozmístění by mělo respektovat plochu, na kterou jsou zdroje umístěny (linie FVZ ploch by měly respektovat architektonické linie stavby; sklon FVZ by měl odpovídat sklonu střešních rovin (s možnou výjimkou u plochých střech s atikou) a rovinám fasády; FVZ plochy by neměly převyšovat

výšku stavby; celkový design FVZ systému včetně barevného provedení by měl být co nejméně kontrastní k barevnosti střešní krajiny.

Výhodou je minimální (ne však nulový) vstup do hmotné podstaty objektu a míra reverzibility.

Nevýhodou je změna objemu stavby, změna siluet stavby a nutnost posouzení vhodnosti zásahu zpracováním studie výsledného vizuálního efektu.

- **Systémy integrované** (*embedded, též building integrated photovoltaics - BIPV, CSN EN 50583 Photovoltaics in buildings, CENELEX 2016*)

Jedná se o systémy, které nahrazují původní materiály objektu novými FVZ prvky, kdy FVZ komponenty jsou nahrazovány (úplně nebo částečně) částí hmotné podstaty objektu. Může jít o FVZ zdroje v různých formách střešních krytin, např. tašek, či jejich napodobenin, tenkovrstvých instalací apod. Jejich umístění by mělo být vyhodnoceno individuálně; rozmístění by mělo respektovat plochu, na kterou jsou zdroje umístěny, nemělo by se jednat o nepravidelně rozmístěné FVZ plochy; linie FVZ ploch by měly respektovat architektonické linie stavby; barevnost FVZ plochy by měla být co nejméně kontrastní k barevnosti střešní krajiny.

Rozlišujeme tři stupně integrovaných systémů:

- **Systémy nahrazující celý konstrukční prvek** budovy (např. střechu)
Výhodou je, že umístění sleduje stávající hmotnou podstatu a objem i silueta stavby zůstávají zachovány.
Nevýhodou je, že bez vhodné studie výsledného vizuálního efektu není možné projekt správně posoudit a že tento zásah téměř neumožňuje reverzibilitu.
- **Systémy nahrazující část stavby**
Výhodou je, že umístění sleduje stávající hmotnou podstatu a objem stavby zůstává zachován.
Nevýhodou je, že bez vhodné studie výsledného vizuálního efektu není možné projekt správně posoudit a že tento zásah téměř neumožňuje reverzibilitu dotčené části stavby.
- **Semitransparentní systémy**
Jedná se o systémy, které jsou součástí skleněných výplní různého účelu a velikosti.
Výhodou je, že objem stavby zůstává zachován a je reverzibilní
Nevýhodou je, že mění původní průhlednost skel a že bez vhodné studie výsledného vizuálního efektu není možné projekt správně posoudit.

4. Vizuální změny

Při vyhodnocování vizuálních změn je nezbytné posuzovat nejen samotný fotovoltaický zdroj (fotovoltaické panely, fotovoltaické tašky apod.), ale i související technické zařízení, včetně všech komponent, které funkční celek vytváří a svým osazením ovlivňují celkový vzhled nemovitosti.

Při vyhodnocování vizuálních změn, které by umístění FVZ mohlo doprovázet, památková péče posuzuje:

- rozsah a velikost osazovaných FVZ (umísťovaných modulů i celkové dotčené plochy)
- barevnost povrchu FVZ (míru souladu či kontrastu s původním povrchem)
- viditelnost osazovaných FVZ (umístění ve vztahu k budově, jejímu prostředí i územnímu celku a v něm zachovaným hodnotám; sklon ve vztahu k obvodovému plášti budovy, sklon panelů v posuzovaném území).

5. Posuzování míry vlivu na posuzované území sídel i krajiny

Výchozím dokumentem při stanovení možného umístění FVZ v území je územně plánovací dokumentace (UPD). Proto je nezbytné při posuzování UPD z pohledu stanovení podmínek pro umístění FVZ brát v úvahu hodnotu a pohledové uplatnění rozvojových lokalit a stabilizovaných území, včetně jejich dotčených stavebních objektů, krajinných komponovaných a typologických celků⁸ a území, která jsou památkami Světového dědictví nebo vytvářejí prostředí (nárazníkovou zónu) památek Světového dědictví. Zde ve vazbě na územní celky sídel a historické krajiny jde současně i o posouzení a nastavení podmínek pro možnosti osazování solárních parků (připojených či ostrovních systémů) a umísťování systémů pro komunitní energetiku. Při posuzování záměrů (jak umístění jednotlivých FVZ na objektech, tak i na pozemcích) je nezbytné brát v úvahu pohledové kritérium a kritérium kategorií dle typů a znaků chráněných krajín zohledňující její strukturu, kompoziční charakteristiky komponovaných krajinných celků a jejich identitu.

V případě posuzování konkrétních zásahů v krajinných památkových zónách lze využít „*Metodiku hodnocení vlivů na krajinné památkové zóny*“⁹, která umožňuje hodnotit vlivy působící na ráz krajinných památkových zón, tedy i umísťování FVZ.

6. Doplnující parametry

Ve všech případech, kdy mají být FVZ systémy umísťovány na historické objekty, je nezbytné upozornit na související rizika, která mohou vyplynout např. ze skutečností uvedených níže (včetně vyhodnocení *cost/benefit*):

- fyzický zásah do střešního pláště a dalších částí stavby instalací FVZ,
- výsledek statického posouzení,

⁸ „Z hlediska památkové péče umístění fotovoltaických a solárních panelů není přijatelné jako standardní výrazový prvek kulturních památek nebo památkových rezervací a památkových zón. Na druhou stranu je s ohledem na závěr Ústavního soudu, obsažený v jeho nálezu sp. zn. III. ÚS 709/19 ze dne 12. 05. 2020, nezbytné vyhnout se konstatování, že fotovoltaické panely nelze umísťovat nikdy a nikde. V tomto svém nálezu Ústavní soud totiž konstatoval, že plošný zákaz umísťování solárních panelů na střechy budov za účelem ochrany památkové zóny nemůže být dle názoru Ústavního soudu zdůvodnitelný ani prostým odkazem na zásadu předběžné opatrnosti, která je známa z práva životního prostředí. Omezení možnosti instalace fotovoltaických a solárních panelů na kulturních památkách a v prostředí památkových rezervací a zón je nezbytné pro naplnění účelu zákona o státní památkové péči a splnění závazku České republiky plynoucího z přistoupení k Úmluvě o ochraně architektonického dědictví Evropy a zachování kulturních hodnot architektonického dědictví. Musíme však být schopni argumentovat konkrétními okolnostmi a situací, abychom se vyvarovali výše uvedené výtky.“ (Rozbor Památková inspekce k poradě Krajského úřadu Krajského úřadu Plzeňského kraje konané dne 29. června 2022)

⁹ „*Metodika hodnocení vlivů na krajinné památkové zóny*“, ISBN: 978-80-7509-360-8, Mendelova univerzita v Brně 2015, Ing. Jozef Sedláček, doc. Dr. Ing. Alena Salašová a Ing. Lenka Trpáková. Metodika certifikovaná Ministerstvem kultury ČR (osvědčení č. 138 platné od 21. 4. 2016) je výstupem výzkumného projektu v rámci programu NAKI.

- specifika požární ochrany a možnosti eventuálního hasebního zásahu¹⁰,
- zvýšené nároky na údržbu historických konstrukcí z důvodu eventuálního zvýšeného zvlhčování stavební konstrukce v důsledku malé prodyšnosti povrchů,
- výsledek analýzy nákladů a přínosů pro vyhodnocení výhodnosti umístění FVZ zařízení,
- problém zahřívání a vytváření tepelných ostrovů a budoucí ekologické likvidace FVZ,
- dopad reflexních ploch FVZ a s tímto související problematika vizuálního smogu.

III. Závěr

Metodické vyjádření reflektuje myšlenky obsažené již ve společném „Prohlášení k problematice podpory opatření směřujících k energetickým úsporám historických staveb“ České komory architektů, Národního památkového ústavu a Státního fondu životního prostředí, které bylo vydáno 18. 5. 2009.¹¹ Vzhledem k aktuální situaci věnuje metodické vyjádření pozornost v první řadě FVZ na střeších, fasádách a památkově chráněných územích.

Metodické teze jsou obecné a nemohou ošetřit všechny situace. Důležitý je jejich smysl, a tím je ochrana kulturně historických hodnot chráněných statků. Ve specifických situacích nezbývá, než na základě individuálního posouzení konkrétního chráněného území a záměru připustit výjimky, pokud uplatnění obecného přístupu není důvodné nebo by bylo nepřiměřené. Požadavek individuálního posouzení, důvodnosti a přiměřenosti platí pro obě strany. Nedůvodné nebo nepřiměřené výjimky zpochybňují důvodnou ochranu jinde. Při formulování přístupu k jednotlivým záměrům obsahujícím FVZ je proto v rámci Národního památkového ústavu, jehož písemná vyjádření mají být dokladem současného stavu poznání ze zákona, potřebná koordinace.

Přístup pro konkrétní památkové zóny formulují příslušná Územní odborná pracoviště NPÚ. V případě složitých či sporných situací ve spolupráci s Generálním ředitelstvím. Generální ředitelství NPÚ koordinuje přístup jednotlivých Územních pracovišť NPÚ v zájmu sjednocení v rámci České republiky.

¹⁰ Zásady požární ochrany je možno konzultovat v brožuře *Zásady protipožárního zabezpečení střešních instalací FVE a opatření požární prevence*, vydané Hasičským záchranným sborem České republiky na tomto odkazu: <https://www.hzscr.cz/soubor/firefve-brozura-a5-final-web-pdf.aspx> (vyhledáno 4. 8. 2022).

¹¹ „Historické stavby jsou součástí zažitého obrazu našich měst a vesnic, naší kulturní krajiny. Jsou postaveny z jiných materiálů než současné stavby. Mají jiné formy. Právě to je na nich cenné. Jejich kulturní hodnota spočívá nejen v bohatosti dochovaných forem, ale také v tom, co se z nich můžeme dozvědět o minulosti. Všechny tyto hodnoty Česká republika uznala přistoupením k Úmluvě o ochraně architektonického dědictví Evropy a zároveň se tím zavázala, že i ona bude na svém území památky, architektonické soubory a místa chránit.

Pokud bychom rezignovali na ochranu specifické podoby kulturních památek a staveb v památkových rezervacích a zónách, hrozí nám, že zničíme právě tu kvalitu, která je pro společnost významná.

Architektonické dědictví je ohroženo chátráním a necitlivými přestavbami. Ohrožuje je ale také mechanické uplatňování požadavku přizpůsobovat historickou architekturu technickým standardům soudobé stavební produkce. Zájem společnosti na úsporách energie je nesporný. Opatření, která k takovým úsporám směřují, jsou potřebná

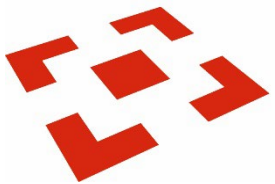
Shodujeme se v názoru, že snižování energetické náročnosti staveb a zájem na ochraně architektonického dědictví lze alespoň v některých případech skloubit. To však vyžaduje, aby pro specifickou oblast architektonického dědictví byly podmínky „ušity na míru“. Neměly by být podporovány úpravy, které jsou ze své podstaty konfliktní a podpořena by naopak měla být ta opatření, kterými lze dosáhnout energetických úspor bez ohrožení kulturních hodnot. <https://www.archiweb.cz/n/domaci/prohlaseni-k-problematice-podpory-opatreni-smerujicich-k-energetickym-usporam-historickych-staveb> (vyhledáno 13. 6. 2022)

Pokud bude potřeba posoudit jiné formy FVZ nebo jiných solárních zařízení, lze to individuálním posouzením. Je však nezbytné, aby vždy posuzování obdobných situací bylo v rámci České republiky srovnatelné. Osazení FVZ nebo jiných solárních zařízení by nemělo být odmítáno bez uvedení relevantních důvodů.

Zároveň je zřejmé, že se budou rozvíjet nejen technické možnosti a objevovat nové formy FVZ a jiných solárních zařízení, ale také, že památková péče postupně získá zkušenosti, které jí umožní formulaci cílenějších pravidel. Aktuálnost tohoto metodického vyjádření je proto omezená a je zřejmé, že bude potřeba reagovat na měnící se situaci a získanou zkušenost.

NPÚ si v souvislosti s otázkou instalace FVZ v oblasti architektonického dědictví uvědomuje význam komunikace s veřejností, a to jak na centrální úrovni, tak na úrovni ÚOP NPÚ ve vztahu k lokalitám, které mají v gesci.

Je v celospolečenském zájmu poskytovat všem, širší i poučené veřejnosti, odbornou oporu a pravidelné informování o přístupech památkové péče památkové ochrany ve vztahu k FVZ. K této komunikaci NPÚ využívá institucionální webové stránky, kde jsou dostupné nejaktuálnější informace.

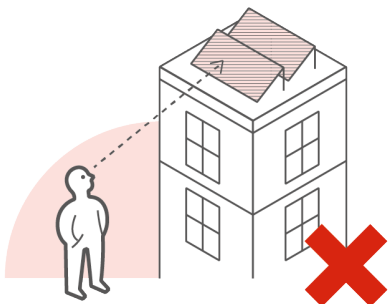
Ilustrace pohledově vhodných a nevhodných řešení v situacích, kdy metodické vyjádření zvažuje možnost umístění FVZ¹

Památková péče při individuálním posuzování přijatelnosti instalace FVZ sleduje více kritérií. Nejvýznamnějšími jsou kulturně historické hodnoty dotčené památky nebo památkově chráněného území, forma jejich právní ochrany, kulturně historické hodnoty dotčeného objektu, pohledové uplatnění navrhované instalace a důsledky případné instalace z hlediska zásahu do hmotné podstaty stavby. Výsledek individuálního posouzení nelze předjímat. Metodické vyjádření nicméně nastavuje s ohledem na výše uvedená kritéria pro zobecnitelné situace adekvátní obecné přístupy. Pokud metodické vyjádření připouští možnost umístění FVZ zvážit, pak pro přijatelnost instalace bude důležitá jak přijatelnost konkrétního navrhovaného řešení, tak respektování kontextu prostředí.²

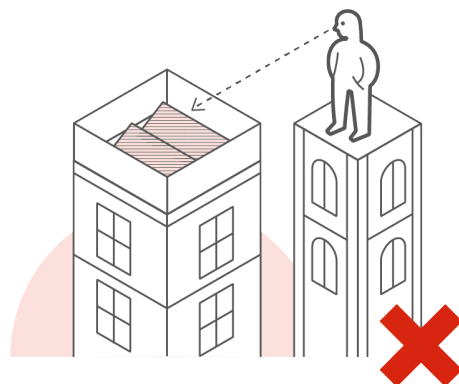
¹ Grafické příklady umístění zjednodušeně představují principy posuzování. Smyslem ilustrací pohledově vhodných a nevhodných řešení je pomoci vlastníkům najít vhodná konkrétní řešení v situacích, kdy instalace FVZ obecně není konfliktní. Příloha nenahrazuje textovou část tohoto metodického vyjádření ani písemné vyjádření k územně plánovací dokumentaci nebo jednotlivým stavebním záměrům.

² Odborný názor památkové péče se bude ve vztahu k FVZ dále vyvíjet v závislosti jak na vývoji tohoto energetického zdroje a jejich technických a pohledových parametrech, tak na postupně získávaných zkušenostech z praxe.

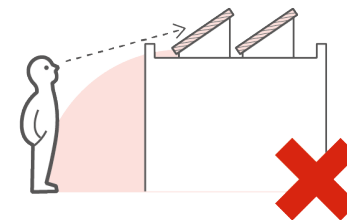
1. Částečně integrované FVZ na plochých střechách¹

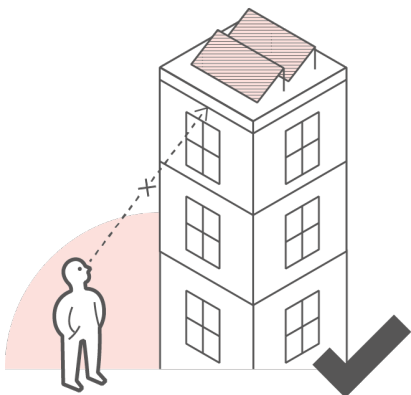
Plochá střecha objektu se pohledově uplatňuje z běžného horizontu a veřejně přístupného prostranství (např. z vyvýšených přírodních míst nebo při situování v údolní poloze apod.).

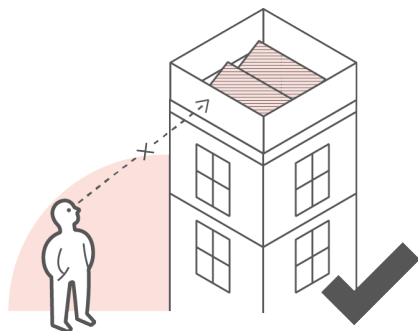
Plochá střecha objektu se pohledově uplatňuje ze zvýšeného horizontu a veřejně přístupných staveb, z kostelních věží, teras, rozhleden apod.

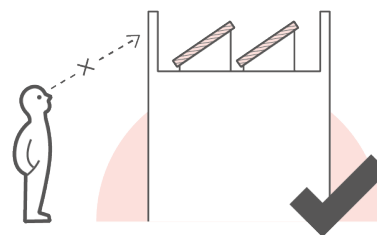
Plochá střecha bez stávající atiky nebo se stávající atikou nedostatečné výšky.

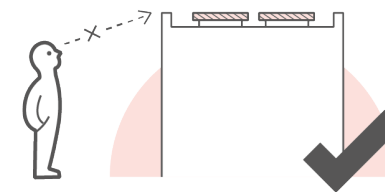
Plochá střecha objektu se pohledově neuplatňuje z běžného, ani zvýšeného horizontu (např. v důsledku výšky objektu, členitosti terénu bez vyvýšených míst nebo umístění staveb u sebe bez přístupných dominant).

Plochá střecha objektu se pohledově neuplatňuje z běžného ani zvýšeného horizontu (např. díky stávající atice).

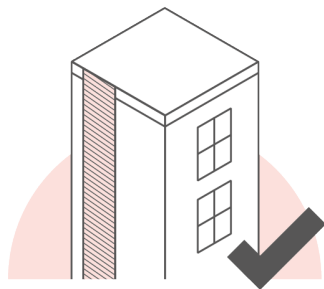
Plochá střecha se stávající atikou dostatečné výšky u FVZ se sklonem odlišným oproti sklonu stávajících střešních rovin.

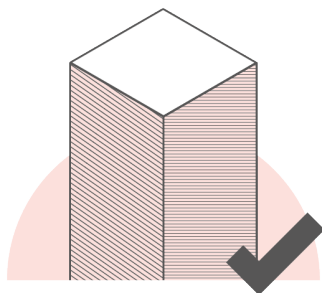
Plochá střecha se stávající atikou dostatečné výšky u FVZ se sklonem shodným se stávající střešní rovinou.

¹ Grafické příklady umístění zjednodušeně představují principy posuzování. Smyslem ilustrací pohledově vhodných a nevhodných řešení je pomoci vlastníkům najít vhodná konkrétní řešení v situacích, kdy instalace FVZ obecně není konfliktní. Příloha nenahrazuje textovou část tohoto metodického vyjádření ani písemné vyjádření k územně plánovací dokumentaci nebo jednotlivým stavebním záměrům.

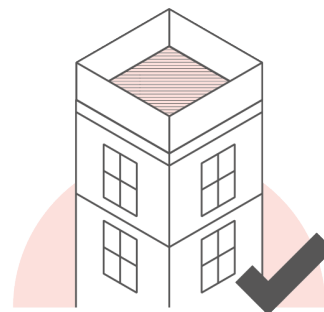
2. Integrované FVZ na plochých střechách a fasádách staveb¹

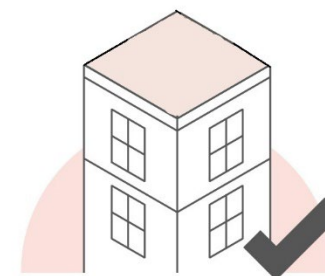
Plochá fasáda novodobého objektu.

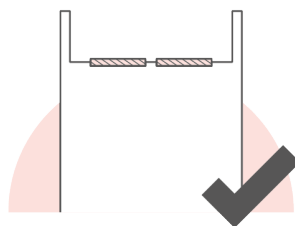
Semitransparentní fasádní systém novodobého objektu se stávajícím fasádním systémem.

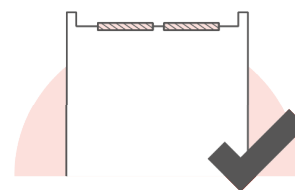
Plochá střecha novodobého objektu se stávající atikou.

Plochá střecha novodobého objektu bez atiky.

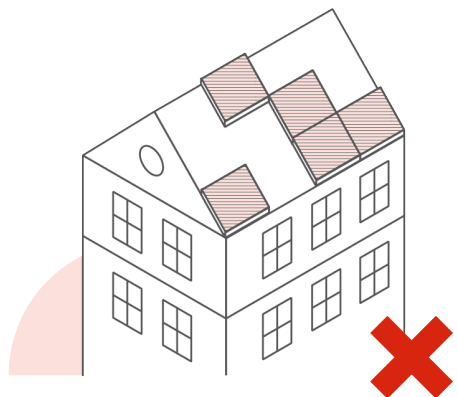
Plochá střecha se stávající atikou.

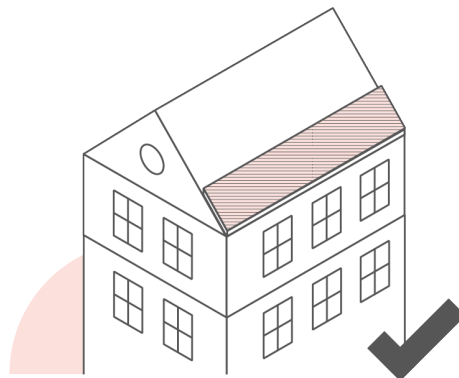
Plochá střecha bez atiky.

¹ Grafické příklady umístění zjednodušeně představují principy posuzování. Smyslem ilustrací pohledově vhodných a nevhodných řešení je pomoci vlastníkům najít vhodná konkrétní řešení v situacích, kdy instalace FVZ obecně není konfliktní. Příloha nenahrazuje textovou část tohoto metodického vyjádření ani písemné vyjádření k územně plánovací dokumentaci nebo jednotlivým stavebním záměrům.

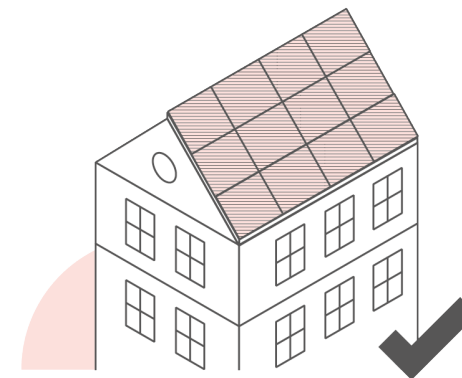
3. Částečně integrované FVZ na šikmých střechách¹

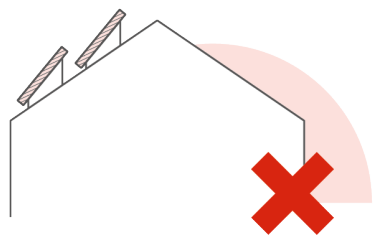
Šikmá střecha s panely různého, nesourodeho umístění, velikosti nebo typu.

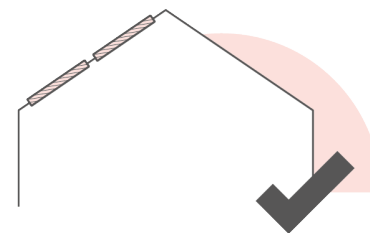
Šikmá střecha pokrytá panely na zástavbě se stávající krytinou netradiční skladby a barevnosti, bez pohledového uplatnění z veřejného nebo poloveřejného prostranství, případně při pohledech z výšky z veřejně dostupných míst.

Šikmá střecha pokrytá panely na zástavbě se stávající krytinou netradiční skladby a barevnosti, bez pohledového uplatnění z veřejného nebo poloveřejného prostranství, případně při pohledech z výšky z veřejně dostupných míst.

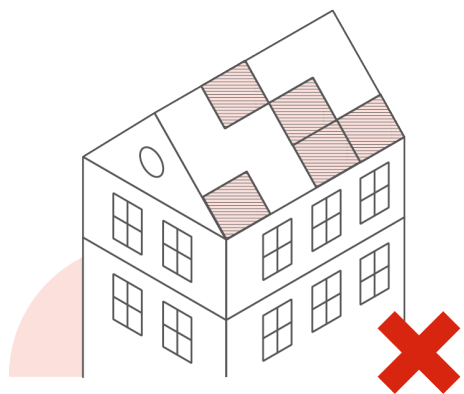
Šikmá střecha s osazenými panely v odlišném sklonu oproti sklonu stávajících střešních rovin.

Šikmá střecha s osazenými panely ve shodném sklonu jako stávající střešní roviny.

¹ Grafické příklady umístění zjednodušeně představují principy posuzování. Smyslem ilustrací pohledově vhodných a nevhodných řešení je pomoci vlastníkům najít vhodná konkrétní řešení v situacích, kdy instalace FVZ obecně není konfliktní. Příloha nenahrazuje textovou část tohoto metodického vyjádření ani písemné vyjádření k územně plánovací dokumentaci nebo jednotlivým stavebním záměrům.

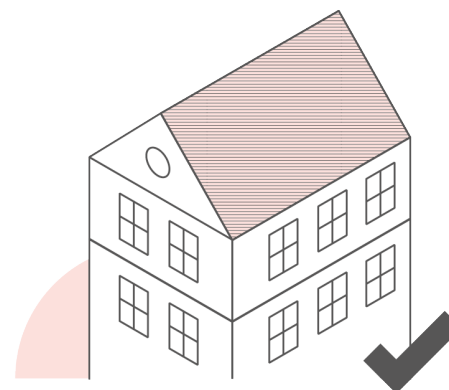
4. Integrované FVZ na šikmých střechách¹

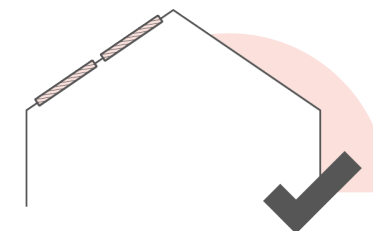
Šikmá střecha se zabudovanými fotovoltaickými plochami různého, nesourodého umístění, velikosti a typu.

Šikmá střecha doplněná o zabudované fotovoltaické zařízení (např. solární tašky) koncepčně uspořádaného umístění, v barvě a velikosti nekонтastující s místně tradiční krytinou bez pohledového uplatnění z veřejného nebo poloveřejného prostranství.

Šikmá střecha v plné ploše tvořená fotovoltaickým zařízením u zástavby se stávající krytinou netradiční skladby a barevnosti bez pohledového uplatnění z veřejného nebo poloveřejného prostranství.

Šikmá střecha se zabudovanými fotovoltaickými plochami osazenými ve stávající střešní rovině, v budoucnu umožňující reversibilitu původního charakteru krytiny.

¹ Grafické příklady umístění zjednodušeně představují principy posuzování. Smyslem ilustrací pohledově vhodných a nevhodných řešení je pomoci vlastníkům najít vhodná konkrétní řešení v situacích, kdy instalace FVZ obecně není konfliktní. Příloha nenahrazuje textovou část tohoto metodického vyjádření ani písemné vyjádření k územně plánovací dokumentaci nebo jednotlivým stavebním záměrům.